

Ubytování, stravování, občerstvení

Teplá

Hotel Klášter Teplá – ubytovací a stravovací služby hotelového typu (sezónní provoz).
Hotel U Nádraží - ubytovací a stravovací služby hotelového typu.
Klášter premonstrátů – skromné ubytování poutníků (omezená kapacita).

Dobrá Voda

Klášter Matky Boží Nový Dvůr u Dobré Vody – možnost využití kontemplativního programu v mnišské komunitě (pouze pro muže, nutná předchozí osobní domluva).

Nežichov

Biofarma Belina – penzion rodinného typu, možnost táboření, nákup biopotravin z místní produkce.
Penzion Pod Třebouňákem – penzion rodinného typu.

Třebouň

Obchod smíšeným zbožím – možnost občerstvení.

Kosmová

Obchod smíšeným zbožím – možnost občerstvení.

Krásné Údolí

Obchod – možnost občerstvení.
Restaurace – možnost občerstvení a stravování.
Penzion pod kostelem (omezená kapacita).

Útvina

Restaurace Motorest – stravovací služby.
Obchod – možnost občerstvení

Toužim

U Vladaře – restaurace a penzion.
Za Rybníkem – restaurace a penzion.
Turistická ubytovna města Toužimi – jednoduché ubytování.
V místě několik dalších restaurací a hospod i s non-stop provozem, prodejny s potravinami, večerky a markety.

Skoky

Během sezóny v místě pitná voda, možnost jednoduchého občerstvení, chemické WC. Nocleh na tábořišti s ohništěm, pod střechou ve stodole býv. hospody.

Údrč

Penzion U Krušků – rodinný penzion.

Žlutice

Penzion Harmonie.
Penzion Nad hradbami.
Ubytovna MINEX.
V místě několik restaurací a hospod, večerky, prodejny potravin a nákupní středisko.

Skokovská stezka

Putování krajem Panny Marie Pomocnice
ze Skoků - Panenky Skákavé

Průvodce mariánskou poutní trasou

Poutní sezóna 2016

Vážení poutníci, vítejte u nás, v kraji s výraznou křesťanskou mariánskou poutní historickou tradicí, v kraji "panenky skákavé", v kraji odkud pochází blahoslavený Hroznata, patron plzeňské diecéze, v kraji s bohatými a pohnutými dějinami a krásnou přírodou, vítejte v kraji mariánské hvězdy!

Mariánská poutní trasa Skokovská stezka je součástí stejnojmenného integrovaného projektu na rozvoj církevní turistiky a záchranu a obnovu kulturního dědictví zdejšího zanedbaného regionu, který vychází z kulturních, duchovních a přírodních hodnot zdejšího kraje.

Putování v duchu dávných křesťanských tradic Vám nabízí jedinečnou možnost seznámit se nejen s tradicí poutí, ale i s kulturním dědictvím zajímavého regionu, putování pozoruhodnou krajinou do magického a kdysi velmi slavného barokního mariánského poutního místa západních Čech, Mariánských Skoků u Žlutic s barokním poutním chrámem Navštívení Panny Marie a zázračným dobrotivým obrazem Panny Marie Pomocnice, v lidové zbožnosti označované jako „Panenka ze Skoku“ či známější "Panenka Skákavá".

Trasa spojuje místa, která se nějakým způsobem váží k dějinám poutního místa ve Skocích, část úseku stezky je pak věnována životu a dílu místního rodáka, učence a astronoma Aloise Martina Davida. V současné době je realizace projektu v samotném počátku, na rozdíl od Boha, naši Panenky ze Skoků a blahoslaveného Hroznaty nedispонуeme zázračnou mocí, neočekávejte proto nyní od materiální podstaty této stezky žádné zázraky. Počítejte tedy s některými omezeními a nedostatky, které vyplývají ze zatím nedostatečné kapacity služeb i finančního a organizačního zajištění poutního provozu.

V současné době nejsme bohužel schopni zajistit ve Skocích ani zázemí pro poutníky, ani duchovní službu a ani trvalé umístění poutního obrazu P. Marie Pomocné ze Skoků.

Věříme však, že i přes počáteční nedostatky Vám putování pozoruhodnou, někdy zádušnou až magickou krajinou, volnou přírodou po kultovních místech za Pannou Marií přinese silný duchovní i kulturní zážitek, že zde najdete potřebný klid na rozjímání, a že svou poutí přispějete k záchraně a obnově tohoto poutního místa i kulturního dědictví zdejšího kraje.

Poutní trasa bez odboček měří 57,6 km, až do Žlutic pak 66,4 km. S ohledem na délku trasy a nynější rozložení ubytovacích a stravovacích kapacit Vám doporučujeme rozložení cesty na nejméně tři denní etapy Teplá-Nežichov (Třebouň)-Toužim-(Skoky) Žlutice a jeden den pro návrat zpět do Teplé. Program putování si můžete samozřejmě upravit a naplánovat dle vlastních možností, potřeb a zájmů, neboť na řadě míst je již nyní možno využít jak duchovních, tak i klasických rekreačně turistických nabídek a programů.

Aktuální podrobné informace o nabídce služeb a o organizaci poutního provozu na stezce najdete v místních infocentrech na dalších informačních a propagačních materiálech a především pak na webových stránkách:

www.skoky.eu.

Předem Vám děkujeme za Vaše pochopení, za pomoc i za Vaše modlitby za zdar našich záměrů, přejeme Vám dobrý krok a úspěšné dosažení cíle Vašeho putování.

Desatero poutníka

- nepohybujte se ve volné přírodě mimo vyznačené trasy a cesty
- buďte ohleduplní k přírodě a ostatním poutníkům, nerušte klid a respektujte duchovní rozměr stezky, vyvarujte se zejména hlučného a jiného nevhodného chování
- nerozdělávejte oheň a netábořte mimo místa k tomu určená
- dbejte své osobní bezpečnosti
- při pohybu po silniční komunikaci chodte vlevo
- nenechávejte na stezce volně pohybovat psy
- nepoškozuje zařízení stezky ani přírodu
- udržujte na stezce pořádek a neodhazujte odpadky mimo určená místa, neznečišťujte stezku a její okolí.
- délku trasy volte úměrně svým fyzickým možnostem a povětrnostním podmínkám
- dbejte pokynů správců stezky a objektů

Turistická známka No. 1493 mariánské Skoky – Maria Stock

Turistickou známku lze získat během poutní sezóny ve Skocích nebo ve známkových místech Infocentrech v Toužimi a Žluticích.

Poutnický pas

Poutníci mohou během poutní sezóny získat poutnický pas, který slouží jako podklad pro vydání poutního certifikátu o vykonání pouti ve Skocích. V budoucnu také umožní získání slev u vybraných služeb. Poutnický pas je možno získat v pokladně návštěvníckého provozu kláštera v Teplé. Do příslušných polí pasu se otiskem libovolného razítka s podpisem a datumem (v poutních etapových místech – Biofarma Belina Nežichov a Infocentrum Toužim, nebo v jiných vhodných provozovnách služeb na poutní trase – obchody, restaurace apod.) potvrzuje absolvování poutní trasy. K pasu je přikládána modrá stužka – symbolické označení poutníka k Panně Marii Pomocnici ze Skoků.

Duchovní služby pro poutníky

Klášter premonstrátů Teplá

Klásterní kostel Panny Marie – pravidelné bohoslužby
Konventní kaple – modlitby, milostný obraz Panny Marie Pomocnice ze Skoků

Klášter Matky Boží Nový Dvůr u Dobré Vody

Klásterní kostel Matky Boží – pravidelné bohoslužby, pro veřejnost po domluvě

Toužim

Farní děkanský kostel Narození Panny Marie – pravidelné bohoslužby, bohoslužba slova

Krásné Údolí

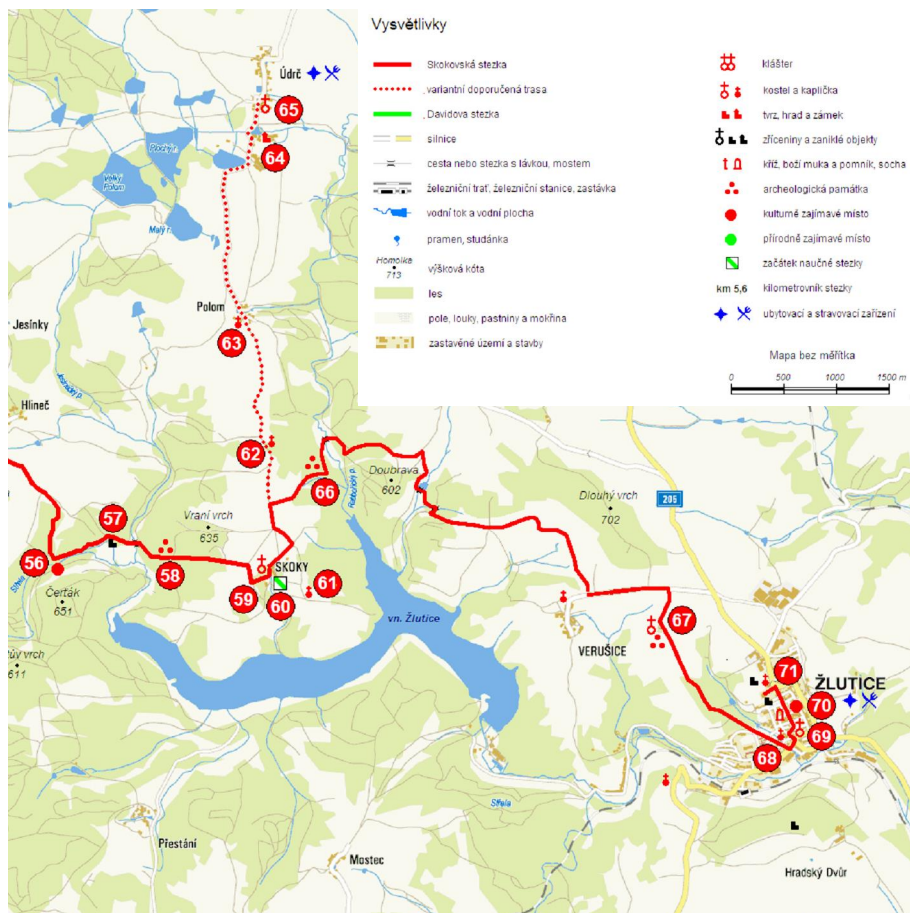
Filiální kostel sv. Vavřince – pravidelná bohoslužba

Skoky

Poutní kostel Navštívení Panny Marie – poutní slavnosti 1. května a první neděle v červenci, a další bohoslužby dle aktuálního pořadu.

Žlutice

Farní děkanský kostel Petra a Pavla – pravidelné bohoslužby

ská osady, s řadou památek, historickým podzemím a muzeem, byl zde uchovávána kopie známého žlutického kancionálu, zpěvníku zdejšího chrámového sboru. Zbytky městských hradeb, hradu a zámku, na náměstí řada v jádře gotických domů včetně radnice, barokní sloup Nejsvětější Trojice, na druhém břehu Střely nad městem zříceniny dalšího hradu Nevděku. V okolí Žlutice je řada zajímavých míst, doporučujeme návštěvu historického městečka s klášteřem, zámek a pivovarem v Chyších, nebo vrchu Vladaře, nejrozsáhlejšího hradiště v Čechách s několika tisíciletou historií. [71] V areálu autokempu zbytky bývalé barokní zahrady žlutického zámku. Pod areálem v zahradách zbytky žlutického hradu a zámku. Nad areálem mohutný zemní val předsunutý hradební baštý Mazanec. Trasa končí na železniční stanici, která je výchozím místem pro návrat do Teplé.

Cestou zpět do Teplé doporučujeme při přestupu zastávku v [72] Bečově nad Teplou a návštěvu světově významné duchovní a umělecké památky, románského relikváře sv. Maura, národní kulturní památky (výhledově připravujeme možnost jeho návštěvy a uctění do poutního programu Skokovské stezky). [73] Za pozornost stojí i návštěva historického jádra města a zdejší národní kulturní památky, hradu a zámku. Neopomeňte ani návštěvu muzea, botanické zahrady nebo některé z místních naučných stezek.

Značení stezky

Trasa má vzhledem k ideovému záměru jiné značení než běžné turistické trasy Klubu českých turistů. Trasa je jednosměrná, vzhledem k ideovému záměru putování z Teplé do Skoků. Značení je provedeno speciální značkou, která vychází z mariánské symboliky, čtvercová značka je tvořena bílou osmicípou mariánskou hvězdou na modrém poli. Na silničních komunikacích je značení zpravidla vlevo, na ostatních komunikacích (polní a lesní cesty, chodníky, stezky a pěšiny) zpravidla vpravo. Informační systém stezky se buduje postupně. Na rozcestích a odbočkách budou postupně umístovány kilometrovníky a směrové tabulky se vzdálenostmi cílů. Zajímavá místa budou vybavena informačními panely.

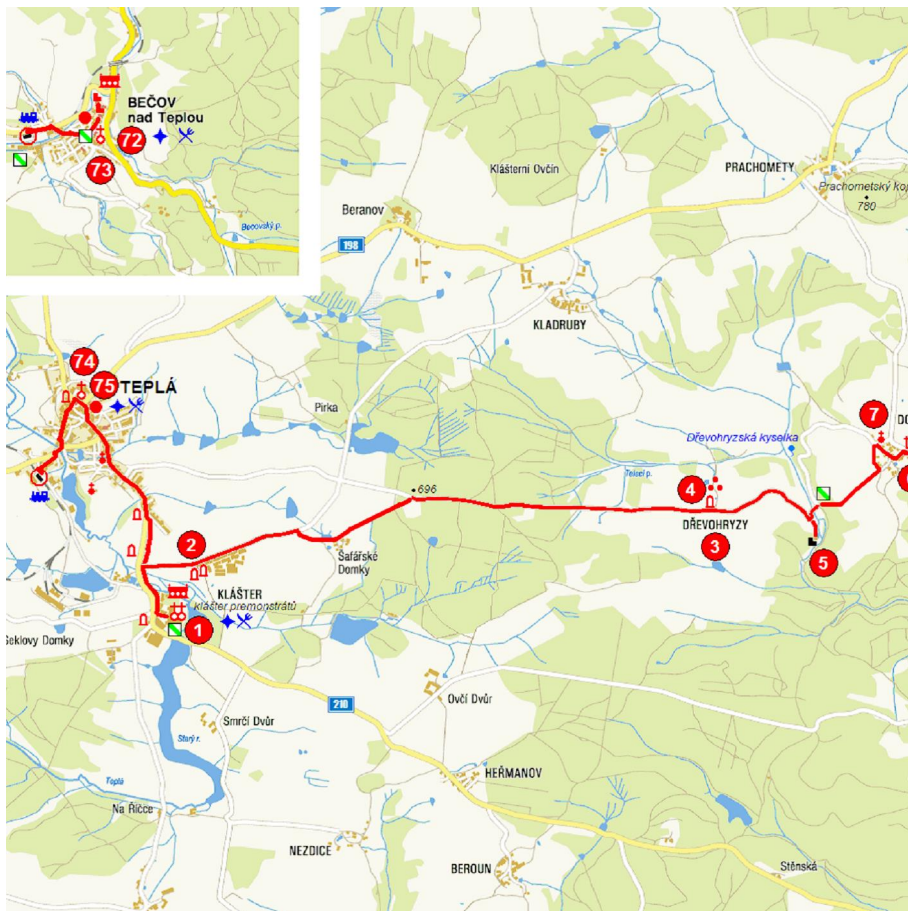
Upozornění

Stezka je v některých úsecích vedena po nebezpečných a neudržovaných komunikacích, jejich úprava probíhá postupně. Zejména ve vlhkém počasí nebo z jiných důvodů (lesní těžba a kalamita, stavební práce a pod.) mohou být některé úseky dočasně neschůdné. Proto doporučujeme pevné (v textu označeny [**]) nebo operativně doporučené variantní trasy. Informace o změnách získáte na webových stránkách Skoků a v příslušných infocentrech

Popis trasy a míst na trase

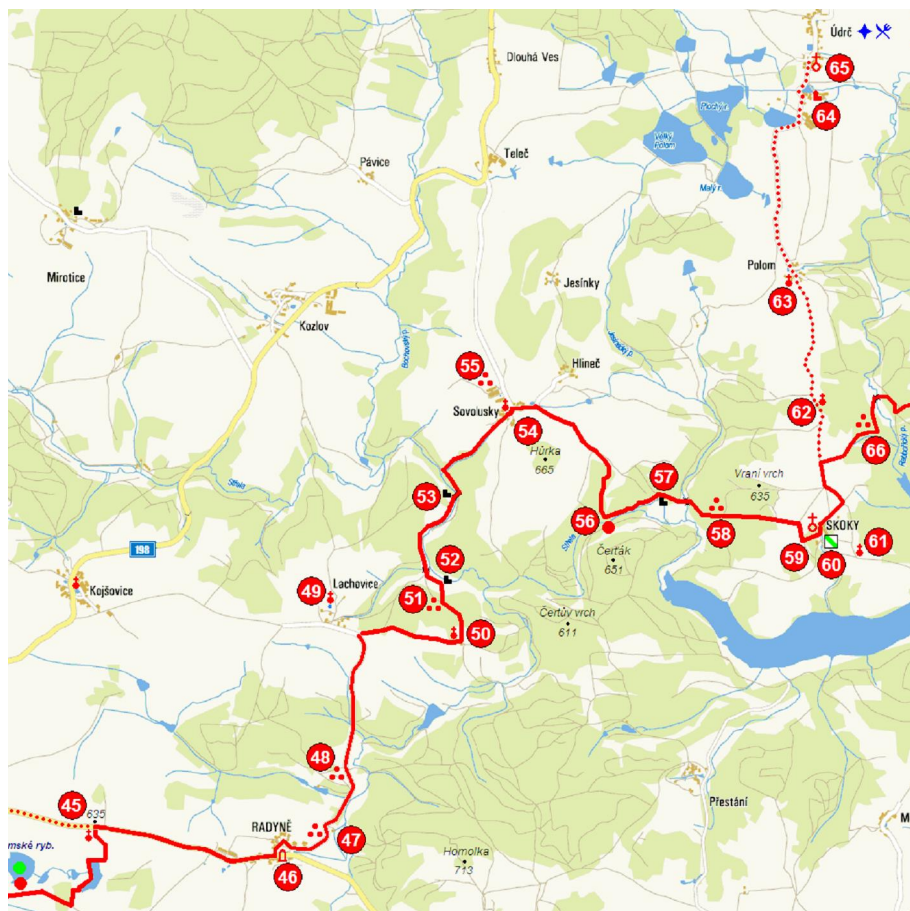
Poutní stezka začíná v Teplé, v klášteře premonstrátů. Toto místo má bohatou minulost, žil zde velmož Hroznata, který v roce 1193 založil zdejší klášter, který je dnes národní kulturní památkou. Při něm vzniklo město Teplá s barokním kostelem sv. Jiljí a řadou dalších barokních památek, historické jádro města je památkovou zónou. Dle legendy 14. července 1217 zemřel bl. Hroznata mučednickou smrtí, v roce 1897 byl blahověstěn a nyní probíhá proces jeho svatořečení. V roce 1946 byl prohlášen za patrona politických vězňů a v roce 1997 jej papež Jan Pavel II. prohlásil za patrona nově ustavené plzeňské diecéze. Duchovní život premonstrátů je založen na mariánské úctě, a tak nás nepřekvapí, že u zrodu poutního místa ve Skocích stál právě zdejší premonstrát P. J. Rick. Kde jinde bychom měli začít naše putování, než právě zde...

Pouť zahájíme v [1] klášterním chrámu Zvěstování P. Marie. Hlavní branou opustíme klášter a vpravo ve směru do Teplé po stezce přes most, na křižovatce pokračujeme vpravo na Šafářské Domky, neopomeneme návštěvu klášterního hřbitova. [2] Na hřbitově mimo jiné odpočívá také P. Alois Martin David, Opraem (8.12.1757-22.12.1834), významný český učenec, astronom, člen řádu tepelských premonstrátů. Osadou Šafářské Domky projdeme po cestě až k silnici na Dobrou Vodu, po ní vpravo, okolní pole a lesy byly v roce 1647 za třicetileté války svědkem bitvy mezi švédským a císařským vojskem. Cesta prochází pozoruhodnou středověkou kulturní krajinou, kolonizovanou ve 12. a 13. století velmožskými rody a poté tepelským a milevským klášteřem premonstrátů, většina dochovaných vesnic si uchovala typický půdorys a charakter kolonizačních vsí, některé zanikly. Historie osídlení zdejší krajiny je však mnohem starší, pravěké hradiště na vrchu Vladaři bylo osídleno již před více než 3000 let. Ve středověku byly duchovními středisky zdejších farností četné kostely, později krajinu obohatily četné kapličky, boží muka či kříže. Po silnici pokračujeme na Dobrou Vodu lesem a pak poli liduprázdnou krajinou, projdeme Dřevohryzy. [3] Zaniklá obec založená ve středověku a patřící tepelskému klášteři, zanikla po roce 1945, je rodištěm A. M. Davida, který tu má [4] pomník, za Dřevohryzy je vpravo před mostkem odbočka (0,2 km) ke zřícenině mlýna. [5] Röllervův mlýn byl postaven patrně již ve středověku, zrušen již před rokem 1930, po roce 1945 byl opuštěn. Za mostkem přes Telecí potok opustíme silnici, přímo nahoru po cestě pokračujeme do lesa, před tím však můžeme navštívit Dřevohryzskou kyselku, značená trasa odbočuje vlevo ze silnice. Projdeme lesem a před jeho koncem pokračujeme vlevo po polní cestě do Dobré Vody. [6] Ves středověkého založení, patřila rovněž tepelskému klášteři. [7] V sídle Českého západu o.p.s., domu s místně typickým hrázdným štítem, se nacházela pozoruhodná kaple blahoslaveného Zefiryna Jiménese Mally, prvního romského světce. [8] Středověký smírčí kamenný kříž na rozcestí. Na křižovatce rovně kolem kříže pokračujeme po silnici na Branišov, u lesa je vpravo odbočka (0,6 km) k trapistickému opatství Matky Boží v Novém Dvoře. [9] Původně barokní rezidenční hospodářský dvůr tepelského kláštera, založený v roce 1750 na místě zaniklé Staré Vsi, byl od roku 2000 přeměněn na nynější klášterní komplex, v němž se pozoruhodně snoubí baroko s moderní architekturou

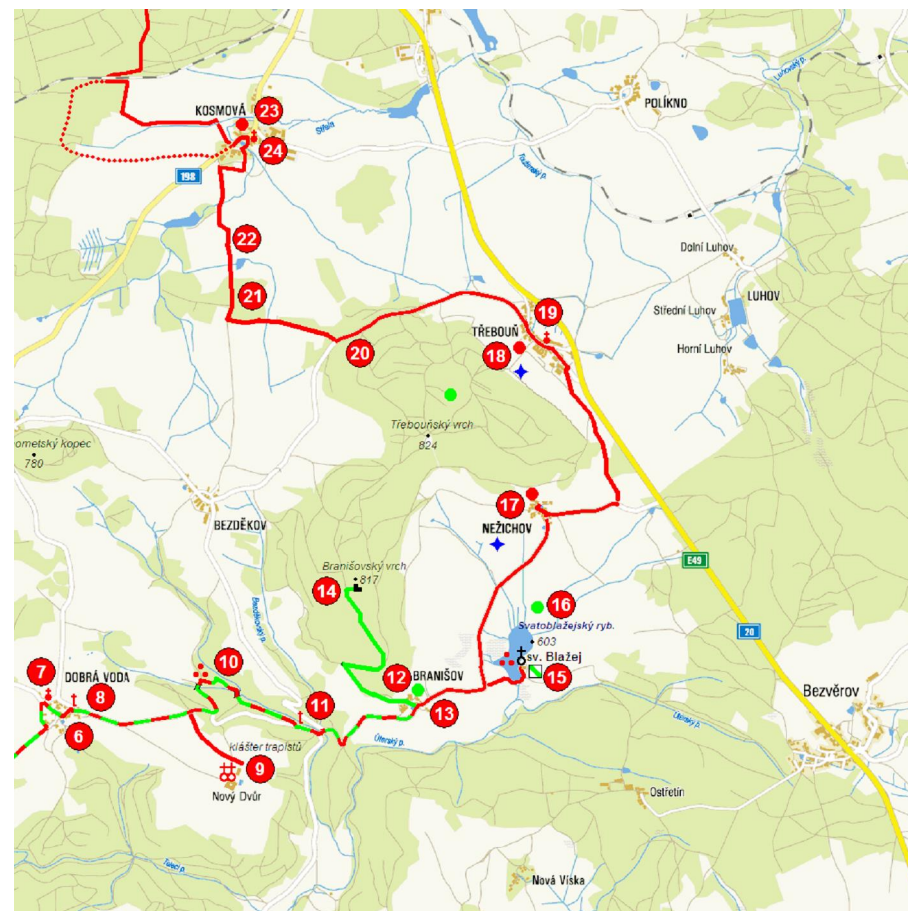

světznámého minimalistického architekta Pawsona. Pobýval zde A. M. David. Zdejší mužská mnišská komunita žije v duchu přísné cisterciácké tradice a benediktinské řehole modlitbou v tichu a odloučení svého kláštera. Dovolujeme si proto upozornit poutníky, že klášter není přístupný k prohlídce, a že v něm ani v jeho okolí není dovoleno rušit klid kláštera ani fotografovat. V návštěvní místnosti domu pro hosty (byvalý ovčín, na slunečních hodinách ve štítu průčelí vyobrazena P. Marie Pom. ze Skoků) si lze v určitých časech zakoupit mimo jiné i místní produkt – hořčici. Mužským hostům mniši po předchozí domluvě mohou umožnit na určitou dobu setrvání v klášteře a zapojení se do života mnišské komunity. V lese, pod klášteřem, odbočíme vlevo ze silnice na lesní cestu, v údolí přejdeme po lávce a projdeme kolem zřícenin zaniklých Dolských Domků. [10] Osada vznikla po roce 1750 na místě zaniklé středověké vsi Němčice či Sedlovice, pro zemědělské dělníky z Nového Dvora, po roce 1945 byla opuštěna. Pokračujeme údolím po lesní cestě až na silnici, zde odbočíme vlevo, mineme další [11] středověký smírčí kříž a na křižovatce doleva, na most přes Bezděkovský potok, za mostem vpravo po silnici na Branišov. Před Branišovem u silnice pramen. V Branišově vlevo odbočka (2,2 km) na Branišovský vrch (817 m n. m.) s ruinami Davidovy astronomické observatoře, zde končí naučná Davidova stezka. [12] Na návsi lidová architektura a chráněný [13] Branišovský dub. Pod Branišovem, na zlatonosném Úterském potoce, zříceniny Branišovského mlýna a Žemovnické pily. [14] Branišovský vrch, na němž byla koncem 18. stol. vybudována P. A. M. Davidem astronomická observatoř je součástí masivu Třebouňského vrchu (824 m n. m.), krajinné dominanty Toužimska a nejvyššího bodu Toužimské plošiny, třetihorní vyvěrlá kupa je tvořená trachybazaltem. Na vrcholu významný geodetický bod, pozůstatky výletní chaty a vpravo

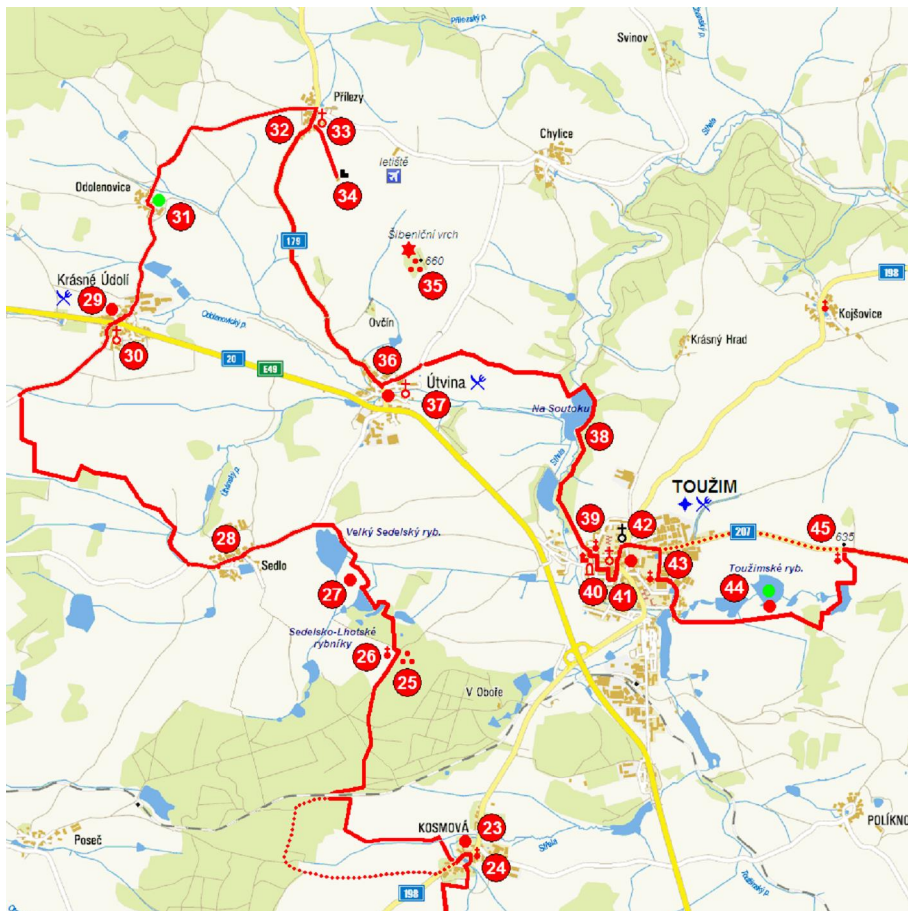
a po okraji lesa na lesní cestu podél strže úvozovou cestou nahoru. [58] Stará úvozová cesta je dalším dokladem dnes již zaniklé historické sítě cest v krajině. Cesta pokračuje po louce ke Skokům, před námi postupně ze země vyrůstají špičky kostelních věží, cíle naší poutě. Po stezce k Mariánské skalce, odkud se otevírá výhled na kostel, odtud po cestě dolů ke kostelu. [59] Skoky, dříve také Mariánské Skoky (něm. Maria Stock), vznikly někdy před rokem 1517, patřily ke slechtickému statku v Údrči. Asi od 17. stol. patřily ke žlutické farnosti. Žlutický farář, premonstrát P. Johann Rick, OPraem., inicioval stavbu místní kaple. Její stavbu realizoval na základě zjevení P. Marie místní sedlák Adam Lienert v roce 1717. Linert vybral pro kapli zasvěcení Panně Marii Pomocné a nechal namalovat u toužimského malíře Richtera kopii obrazu P. Marie Pomocné z německého Pasova. Modlitby k P. Marii u tohoto obrazu byly vyslyšeny a místní kaple se stala poutním místem. Obraz byl v roce 1733 prohlášen za dobročinný, od roku 1734 se zde sloužily mše svatá a od roku 1736 byla povolena procesí. Toužimská vrchnost, markrabě Ludvík Jiří z Baden-Badenu, tehdejší majitel údrčského statku a patron kaple, se rozhodl nahradit kapli větším [60] kostelem. Stavba byla zadána staviteli Johannu Schmidovi, měšťanu z Útvin. Stavbu provedl v letech 1736-38, poutní chrám byl vysvěcen 29. března 1738 k počtě Navštívení Panny Marie. V roce 1740 byly Skoky přifařeny k farnosti tepelského kláštera jako její lokálie, v roce 1746 duchovní správu získala opět žlutická farnost, v roce 1749 se staly samostatnou farou obsazovanou tepelskými premonstráty. Zdejší obraz P. Marie Pomocné, označovaný jako "pasovský", později též za "skokovský", přicházelo uctívat až 40.000 poutníků ročně. V českém prostředí vzniklo známé úsloví "panenko skákavá", které vychází z obecného označení uctívaného obrazu ze Skoků. Úpadek poutního místa nastal v roce 1784, po zákazu poutí a procesí Josefem II. Kostel chátral, v roce 1902 převzal patronát tepelský klášter, proběhla obnova kostela a stavba nové fary. Byla oživena poutní tradice místa, ale po roce 1945 nastává opět úpadek v důsledku politických změn. Obyvatelstvo obce se dvakrát vyměnilo, nakonec byla obec v polovině 60. let 20. stol. zrušena v důsledku výstavby Žlutické přehradní nádrže. Zaniklou obcí a jejím okolím, kde také stojí Mariánská kaplička a jsou četné vyhlídky na přehradu a okolní krajinu, Vás provede místní naučná stezka. Poutní chrám prochází pomalou obnovou po nájezdech lupičů a vandalů. V současné době je přístupný jen v omezené míře, díky službě dobrovolníků. Zdejší zázračný poutní obraz je zde umístěn jen příležitostně. Pod vsí v polích barokní [61] kaplička P. Marie. Návštěvou Skoků naše Pout' k Panně Marii Pomocné ze Skoků vrcholí. Po odpočinku, návštěvě poutního chrámu, jeho okolí a vstřebání energie tohoto místa, můžeme zahájit zpáteční cestu, a to buď přes Údrč nebo přímo přes Žlutice, tedy místa, která nabízejí poutníkům potřebné zázemí a dopravní spojení. Cesta přes Údrč vede ze Skoků po cestě na Polom, kolem kapličky. [62] Novověká poutní kaplička na poutní cestě z Údrče. Z Polomu pokračuje silnice na Údrč. [63] Polom je ves středověkého založení, se zaniklým panským sídlem, tvrzí rytířů Polomců z Polomu, na návsi původně barokní kaplička. V romantickém údolí Ratibořského potoka zříceniny Polomského a Ratibořského mlýna. [64] Údrč je rovněž středověkého založení, zdejší již zaniklá tvrz patřila rytířskému rodu Údrčských z Údrče. Na místě tvrze vznikl později barokní zámek, sídlo správy zdejšího panství, patřícího po roce 1689 rodu markrabat z Baden-Badenu. V přilehlém hospodářském dvoře velká barokní sýpka. [65] Kostel sv. Linharta v jádru gotický, barokně přestavěný. V interiéru historické náhrobníky zdejších rytířů. Z Údrče lze pokračovat na Žlutice po zpáteční trase nebo zvolit značenou turistickou trasu KČT - červená, výhledově se zvažuje cesta údolím Ratibořského potoka. Trasa ze Skoků do Žlutice vede ze Skoků, kolem hřbitova na rozcestí U Křížku a dále po cestě na Polom, cca 150 m za rozcestím vpravo stezkou údolím k lesu, po polní a lesní cestě lesem vlevo podél strže [66] do údolí Ratibořského potoka na okraj lesa, loukou po stezce k lávce k potoku a pak po staré cestě k lesu a pak vpravo po lesní cestě podél potoka až ke křižovatce lesních cest, zde vlevo nahoru údolím po cestě na Ratiboř, v polích na křižovatce cest ostře vpravo do údolí k rybníku U Pekle, vlevo přes hráz a potok k lesu, pak vpravo po stezce na okraji lesa k dalšímu potoku, přes lávku stezkou lesem nahoru na lesní cestu, zde vlevo po cestě nahoru, stále rovně na okraj lesa a pak po polní cestě loukami po úpatí Dlouhého vrchu až k silnici, vlevo po silnici na Žlutice, pak vpravo odbočkou ke hřbitovu s kostelem. [67] Gotický kostel sv. Mikuláše je jedinou stavbou po zaniklé středověké vsi Střídka, které do husitských válek patřily k toužimskému proboštvství. Dnes slouží jako hřbitovní kaple. Od kostela dále po polní cestě na Žlutice k lesu, po jeho okraji údolím kolem zahrádkářské kolonie k Poděbradově ulici, u [68] kaple sv. Kříže vlevo ke křižovatce do Čechovy ulice, vlevo a pak vpravo ke kostelu. [69] V jádru raně gotický farní kostel sv. Petra a Pavla, na místě staršího kostela, patří mezi nejvýznamnější církevní památky regionu, při kostele barokní fara, v níž působil iniciátor stavby skokovské kaple P. Johann Rick, OPraem. [70] Žlutice jsou středověké historické město, založené již ve 14. století na místě starší slovan-

Za lesíkem, na křižovatce cest u kapličky vlevo k lesu, po staré úvozové cestě dolů lesem do údolí řeky Střely k mlýnu. [51] V lese se dochovala trasa historické cesty v podobě svazků úvozových cest, možná související s větvi starobylé zemské stezky. [52] Doubský (Lachovický) mlýn, připomíná využívání vodní energie Střely již od středověku. Pohon mlýna a pily (dochovány podpěrné pilíře pilnice) zajišťovala 4 vodní kola, mlýn zanikl v roce 1951. Od mlýna vlevo, podél jeho náhonu proti proudu Střely přes údolí Lachovického potoka až k lesu na lesní cestu, po ní vpravo a dále až ke zříceninám mlýna, [53] Račí či také Tomšův mlýn patří k dalším z historickým mlýnům na Střele, byl zrušen již před rokem 1930 a opuštěn po roce 1945. U mlýna vpravo po lávce přes Střelu, pak vlevo podél Střely na lesní cestu, po ní údolím nahoru až do Sovolusek. [54] Ves středověkého založení, na návsi barokní kaple sv. Jakuba. [55] Na okraji sídla v zemědělském areálu byl objeven doklad staršího osídlení - halátsko-laténské žárové pohřebiště, tedy doklad keltského osídlení v okolí, patrně spjatého s hradištěm na vrchu Vladaři u Žlutic. Kolem kaple na návsi vpravo a po silnici na Hlineč, za obcí vpravo na polní cestu k okraji lesa, zde vpravo a pak hned vlevo přímo do údolí po lesní cestě až ke Střele, k akvaduktu. [56] Tato zajímavá technická památka je dokladem umu našich předků, akvadukt převáděl dřevěným korytem přes tok Střely náhon Rohrerova mlýna, zbyly již jen pilíře. Vlevo, podél náhonu, po proudu Střely okrajem lesa po stezce a pak po cestě kolem měřicí hydrologické stanice na louku ke zříceninám Rohrerova mlýna. [57] Rohrerův mlýn připomíná působení významného mlynářského rodu zdejšího regionu, z tohoto rodu pocházel i barokní stavitel markrabat bádenských Michael Rohrer, působící zejména v německém Rastattu. Mlýn pohaněla dvě vodní kola, opuštěn po roce 1951. U mlýna vpravo na polní cestu, za mostkem přes Jesinecký potok

plachtařského výcvikového střediska z II. světové války. Stezka pokračuje po silnici na Nežichov, k odbočce ke zříceninám poutního kostela sv. Blažeje (0,4 km). [15] Barokní kostel z let 1732-33 na místě gotického kostela vyhořel v roce 1957. Při kostele chráněná Blažejská lípa a ruiny bývalé kaplanky. [16] Svatoblažejský rybník založen v roce 1476 na místě zaniklé vsi Janovec. Kolem přírodní lokalita evropské soustavy Natura 2000 s naučnou stezkou. V Nežichově na rozcestí doleva na návsi. [17] V Nežichově lidová architektura 18. a 19. stol., místní raritou jsou vestavěné psí kotce s kamennými portálky z použitých mlynářských kol. Z návsi zpět na rozcestí, pokračujeme vlevo po silnici až k odbočce polní cesty na Třebouň, loukami a mezi lesíky k okraji Třebouně, zde vlevo po silnici do obce. [18] Ves středověkého založení leží již na území bývalého toužimského panství, býval zde klášterní hospodářský dvůr, dvě usedlosti jsou vybaveny vestavěnými psími kotci, jeden s portálkem. [19] Na návsi barokní kaple Bolesné Matky Boží, poblíž pramen. Pokračujeme po silnici, za návsi na křižovatce vlevo na Bezděkov po silnici do lesa, za obcí vlevo u silnice studánka. [20] Lesy na Třebouňském vrchu jsou pozoruhodné nezvyklou koncentrací hnízd (mravenišť) mravence lesního. Před koncem lesa vpravo po svahu po lesní cestě k okraji lesa. [21] Trasa zčásti kopíruje historickou katastrální hranici, která je v terénu vyznačena mezníky a hraničními průseky. Na rozcestí vpravo po polní cestě k vodojemu. [22] Původně secesní stavba toužimského městského vodojemu z roku 1912, u cesty pod vodojemem přepad vody. Přejdeme řeku Střelu a pokračujeme na okraj Kosmové, zde vpravo kolem obce, před Střelou vlevo na návsi a zde vpravo přes lávku přes Střelu ke kapli. [23] Původně středověká kolonizační ves toužimského probošství s cennou ukázkou místní lidové roubené i hrázděné architektury 17.-19. stol.

je vesnickou památkovou zónou, na návsi [24] klasicistní kaple z 1. pol. 19. stol. Kolem kaple na silnici vlevo, po mostě přes Střelu po silnici až na okraj obce, tam vpravo po polní cestě mezi poli k lesu, lesem po lesní cestě přes železniční přejezd až ke křižovatce s asfaltovou cestou, zde doleva a na další křižovatce lesních cest doprava. [25] Zde v Lhotském lese stával Červený kříž, opředený řadou tajemství a pověstí. Kříž byl od nepaměti tesán z kmene neporaženého stromu a natírán červenou barvou, snad na paměť obětí třicetileté války. Od křižovatky po lesní cestě lesem a pak alejí ke kapličce na okraji pole. [26] Zde se rozkládala středověká ves Lhota, vyplněná v roce 1647 švédskými vojskem, stopy po sídle patrně v lese, na bývalé návsi novodobá kaplička P. Marie na místě starší barokní stavby. Pod kaplí na okraji lesa vlevo z aleje, po kraji lesa cca 50 m a pak vpravo do lesa, po cestě lesem k okraji rybníka, kolem cesty pozůstatky středověkých hranic pozemků s kamennými mezníky. [27] Středověká Sedleskolhotská rybníční soustava, je jedním z dokladů bohaté rybníkářské tradice na Toužimsku, založené patrně již milevskými premonstráty. Velký Sedelský rybník sloužil od poč. 16. stol. také jako vodárenská nádrž pro toužimský zámecký vodovod. Od okraje rybníka vlevo lesem po stezce k dalšímu rybníku, vpravo po hrázi, pak vlevo kolem dalšího rybníka až k Sítkovému rybníku, pak vpravo až na konec jeho hráze, opět vpravo na cestu a po ní kolem Velkého Sedelského rybníka k silnici a po ní vlevo do Sedla. [28] Středověká kolonizační ves toužimského proboštství s dodnes čitelnou půdorysnou strukturou a zbytky lidové architektury 19. stol. Po silnici pokračujeme Sedlem za obec, na odbočce polní cesty vpravo, za Útvinským potokem přímo po polní cestě, kolem bezhlavého torza sochy sv. Jana Nepomuckého po okrajích polí na Krásné Údolí. Pozor, v tomto úseku je polní cesta rozoraná, a je nutno se pohybovat po

aktuálně vyježděných trasách či po krajích polí), za meliorační strouhou nahoru k asfaltované cestě, po ní vlevo až k silnici, zde vpravo do Krásného Údolí. [29] Historické město bylo založeno na místě starší vsi v roce 1466, farní původně gotický [30] kostel sv. Vavřince na okraji obce, na náměstí barokní radnice a socha sv. Jana Nepomuckého. Působí zde zemědělská zkušební stanice. Kolem kostela k náměstí, přes něj po silnici na Odolenovicích a Přilezy. [31] V Odolenovicích, vsi středověkého založení s typickým oválným půdorysem kolonizační lesní lánové vsi lidová architektura 19. stol., na návsi Odolenovická lípa. V Přilezích na křižovatce vpravo, ke kostelu. [32] Přilezy byly ve 13. století významným centrem kolonizace Toužimska. Pozdně románský [33] kostel sv. Bartoloměje, při něm boží muka s křížem. Na konci II. světové války zde byla vybudována německá [34] radarová základna Engerling, objekt radaru typu Jagdschloss byl zbořen v roce 2014. V Přilezích pokračujeme kolem božích muk po silnici na Útvinu. [36] Trhová ves byla již ve 13. stol. důležitou křižovatkou a celnici na kynžvarstské a loketské větvi zemské stezky mezi Prahou a Chebem, která převzala funkci Přileze, před rokem 1466 se stala městem a do roku 1469 byla hospodářským centrem Toužimska, jeho slávu pamatuje zdejší původně gotický farní [37] kostel sv. Víta. Na náměstí barokní radnice. Útvina je také rodištěm a působištem barokního zednického mistra Johanna Schmieda, stavitele poutního kostela ve Skocích a v Sedlci u K. Varů. Výhledově by zde měla být zřízena Schmiedova pamětní síň. V 18. a 19. stol. Centrum židovské komunity, byla zde synagoga, nad obcí na Šibeničním vrchu zbytky židovského pohřebiště. Na okraji obce stopy po historické trase zemské stezky, projdeme náměstím k parku, zde vlevo po silnici ke kostelu. Za obcí vpravo po polní cestě k Novému rybníku, vlevo po hrázi na lesní cestu, po ní vpravo, v lese nad ní skalní romantická [38] knížecí odpočívka, po cestě na Toužim ke kapličce před pivovarem. [39] Toužim byla původně sí dvorcem velmože Jiřího z Milevska, po roce 1187 pak klášterním proboštvím milevských premonstrátů, po roce 1437 šlechtickým gotickým hradem a pak zámek. Na místě zaniklého pohřebiště a románského kostela sv. Jana Křtitele je barokní kaple sv. Kříže. [40] Město bylo založeno útvinskými měšťany v roce 1469, na náměstí radnice, barokní mariánský sloup z roku 1705. Kolem historického jádra, které je památkovou zónou, zbytky městského opevnění. Žil zde malíř Johann Wolfgang Richter, autor skokovského mariánského poutního obrazu. [41] Branou vpravo na náměstí, vlevo od historické radnice kolem mariánského sloupu, pak Kostelní ulicí vpravo ke kostelu. Kostelním dvorem projdeme zbytkem městské hrady do Farní ulice, vpravo k děkanství. Od děkanství pokračujeme Farní ulicí k Plzeňské ulici, Malým náměstím ke křižovatce silnice na ochov a Žlutice. [42] Zde v parku při panelovém sídlišti stával do roku 1964 špitální a hřbitovní kostel sv. Martina z doby kolem roku 1600, bývalé pohřebiště připomíná pomník zemělým obyvatelům, přes silnici k obchodnímu domu stávala panský špitál z roku 1632. Žlutickou ulicí dále na Žlutice, po dočasné náhradní trase až ke kapličce sv. Anny. [43] *Připravovaná trasa kolem Toužimských rybníků je v současné době neprůchodná! V průmyslovém areálu vpravo kolem sportoviště k závodu Elektromodul, zde vpravo skrytá kaplička. [43] Novodobá kaplička P. Marie (původní stávala západněji) s gotickou Toužimskou madonou (patrně ze zaniklého proboštského kostela, nyní exponát Národní galerie v Praze). Od kapličky kolem haly zemědělským areálem a ulicí Za Rybníkem k penzionu a pak po polní cestě kolem Toužimských rybníků. [44] Historická rybníční soustava snad středověkého založení, připomínaná a obhospodařovaná v 17. stol. Toužimskými měšťany slouží chovu ryb dodnes, lokalita je také hnízdištěm vodního ptactva. Po cestě k lesu, za ním vlevo po okraji pole na hráz Horního Radyňského rybníka, na jejím konci vpravo po okraji pole ke kapličce.) [45] Vpravo u silnice stojí [45] barokní poutní kaplička sv. Anny z pol. 18. stol., sloužila při poutích toužimských obyvatel do Skoků. Od kaple sv. Anny po silnici do Radyně. V Radyni vlevo a kolem návsi k silnici na Lachovice. [46] Radyně byla založena ve středověku, na návsi válečný pomník, na místní keramickou a cihlářskou tradici navazuje místní keramická dílna. Z Radyně po silnici na Lachovice, za obcí odbočka (0,2 km) k Radyňskému mlýnu. [47] Za obcí vlevo při silnici pozůstatky středověké úvozové cesty, u Lachovického potoka za stodolou zříceniny novověkého Radyňského mlýna. Dále po silnici, za odbočkou k myslivecké střelnici vlevo při silnici zříceniny Radyňské cihelny. [48] Cihelna patřila rodině Hablů, držitelům významného průmyslového patentu na cihlářské pece, speciální cihlářská výroba, patrně pozůstatky komorové cihlářské pece, v lese hliník po těžbě hlíny. Cihelna byla zrušena a zbořena po roce 1945. Před Lachovicemi odbočíme ze silnice vpravo na polní cestu, poli a kolem lesíka ke kapličce. [49] Lachovice, založené ve středověku, jsou poslední vsí někdejšího toužimského panství. Na návsi klasicistní kaple sv. Anny. [50] Podél cesty v lesíku svazky středověkých úvozových cest, patrně pozůstatek historické větve zemské stezky z Prahy přes Žlutice a Útvinu, Kynžvart do Chebu. Poutní kaplička P. Marie z roku 1764 vznikla jako poutní, v poutní trase na Skoky.*